

Ziņojums par preventīvo pārbaudi par personas datu aizsardzības prasību ievērošanu organizāciju privātuma politikās

Datu valsts inspekcija 2024. gada darba plāna ietvaros veica preventīvu pārbaudi komersantu, kuru pamatdarbība saistīta ar mazumtirdzniecību pa pastu vai interneta veikalos, tīmekļa vietnēs publicētajās privātuma politikās, pārbaudot tajās iekļautās informācijas atbilstību datu aizsardzības normatīvajam regulējumam. Pārbaudes ietvaros tika pārbaudītas 30 Latvijā reģistrētu komersantu publicētās privātuma politikas, lai preventīvi novērstu iespējamus pārkāpumus, kā arī lai iegūtu datus pamatotu priekšstatu par to, kā pārziņi izprot konkrēto tēmu.

Šajā ziņojumā tiks aprakstīts pārbaudes nozīmīgums, pārbaudes būtība, gaita un tās veikšanas ietvaros iegūtie secinājumi.

Tekstā lietotie saīsinājumi:

Inspekcija	Datu valsts inspekcija
Datu regula	Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula)
VID	Valsts ieņēmumu dienests
Privātuma politika	Dokuments, kurā sniegta Datu regulas 13. vai 14. pantā norādītā informācija

Inspekcijas uzdevumi ir noteikti Datu regulas 57. pantā un Fizisko personu datu apstrādes likuma 4. pantā. Savukārt Inspekcijas, kā galvenās datu aizsardzības uzraudzības iestādes Latvijā, kompetence noteikta Datu regulas 55. un 56. pantā. Viena no Inspekcijas svarīgām pamatfunkcijām ir sabiedrības informēšana par aktuāliem jautājumiem savas kompetences jomās¹, tai skaitā analizējot datu apstrādes procesus valstī un meklējot problēmjautājumus, par kuriem nepieciešami detalizētāki skaidrojumi.

2023. gada pavasarī Inspekcija uzsāka informatīvu kampaņu “Dati ir vērtība – sargā tos!”². Kampaņas pamata mērķis bija mazo un vidējo uzņēmēju informēšana un izglītošana datu aizsardzības jautājumos no dažādiem skatu punktiem. Kampaņas ietvaros tika sagatavots informatīvs materiāls rakstu un skaidrojumu formātā, kā arī privātuma politiku sagatavošanas semināri darbnīcu formātā klātienē reģionos – Rēzeknē, Liepājā, Jelgavā, Valmierā un Rīgā (arī tiešraidē). Šo darbnīcu un privātuma politikas izveidošanas un nepieciešamības jautājuma aktualizēšanas rezultātā tika izveidots arī universāls privātuma politikas paraugs³, kā arī publicēti prezentāciju materiāli un ieraksts.

Lai vēl vairāk aktualizētu privātuma politiku nepieciešamību, kā arī, ievērojot Inspekcijas novērojumus un secinot, ka joprojām privātuma politiku izveidei un to atbilstībai Datu regulas nosacījumiem pārziņi nav pievērsuši pietiekamu uzmanību vai īsti nezina par šādu informēšanas pienākumu vispār, Inspekcija organizēja tiešsaistes semināru “Privātuma politika un padomi tās izstrādē”⁴ (29.01.2024.).

Nemot vērā, ka privātuma politiku izveides pienākuma sakarā ir veikts pietiekams apjoms izglītojošu un skaidrojošu darbību, tai skaitā pēc pieprasījuma informējot pārziņus par to

¹ Saskaņā ar Fizisko personu datu apstrādes likuma 4. panta pirmās daļas 11. punktu

² Informācija par kampaņu pieejama pēc saites: <https://www.dvi.gov.lv/lv/kampana-dati-ir-vertiba-sarga-tos>

³ Privātuma politikas paraugs pieejams: <https://www.dvi.gov.lv/lv/dvi#privatuma-politikas-izstrade>

⁴ Semināra ieraksts pieejams: <https://www.dvi.gov.lv/lv/jaunums/noklausieties-seminaru-par-privatuma-politiku>

pienākumiem, kas noteikti Datu regulā, Inspekcija sava 2024. gada darba plānā iekļāvusi uzdevumu veikt preventīvas pārbaudes par personas datu aizsardzības prasību ievērošanu organizāciju privātuma politikās. Tādējādi, lai izdarītu secinājumus par līdzšinējā Inspekcijas darba un sagatavoto materiālu pienesumu privātuma politiku un citos jautājumos.

Ievērojot Inspekcijas 2024. gada darba plānā iekļauto uzdevumu un ievērojot minēto, tika lemts par preventīvu pārbaudi veikšanu, kā pārbaudes objektu nosakot 30 (trīsdesmit) datu apstrādes pārziņu – mazo un vidējo uzņēmumu, kuri nodarbojas ar mazumtirdzniecību pa pastu vai interneta veikalos⁵, tīmekļa vietnēs publicētās privātuma politikas. Tādējādi būtu vērtējama pārziņu darbības atbilstība Datu regulas 13. un 14. pantā noteiktajam informācijas sniegšanas pienākumam, paralēli to sasaistot ar Datu regulas 5. panta 2. punktā noteiktā pārskatatbildības principa īstenošanas praksē izpildi.

Pārbaudes nozare un pārbaudāmo komersantu atlase

Lai uzsāktu pārbaudi, vispirms bija nepieciešams izraudzīt nozari. Ņemot vērā, ka šī pārbaude par privātuma politikām tādā apjomā tika veikta pirmoreiz – tika izvēlēts pārbaudīt tieši uzņēmumus, kuru pamatdarbība notiek interneta veikalā, un tādējādi tiek veikta fizisku personu datu apstrāde, pirms kuras uzsākšanas, nepieciešams izveidot privātuma politiku. Attiecīgi, lai pirmajā šādā pārbaudē maksimāli izvairītos no vairāku pārbaudāmo atteikšanās no pārbaudes, jo faktiski tie fizisku personu datus neapstrādā, tad interneta veikalu joma tika atzīta par aktuālāko un tādu, kur fizisku personu datus apstrādās, visticamāk, katrs vai vismaz lielākais vairums atlasīto pārziņu. Savukārt pārbaudāmo pārziņu skaits – trīsdesmit – tik izvēlēts, jo objektīvi gada ietvaros šādu skaitu pārziņu būtu iespējams pārbaudīt un pārbaudi noslēgt. Tāpat šāds pārziņu skaits sniegtu pietiekami ieskatu un secinājumus par notikumiem šajā nozarē un vispār šo Datu regulas noteikumu izpildē.

Pēc Inspekcijas izteikta lūguma⁶, tika saņemta informācija no VID⁷ par 3680 reģistrētiem uzņēmumiem, kuru pamatdarbība Latvijā uz 2024. gada 16. maiju ir reģistrēta kā mazumtirdzniecība pa pastu vai interneta veikalos.

Trīsdesmit pārziņi no VID iesūtītā komersantu saraksta pārbaudei tika izvēlēti pēc šādiem kritērijiem, norādītajā secībā⁸:

1. Latvijas Republikā reģistrēts, aktīvs uzņēmums (privāto tiesību juridiska persona, kas nav individuālais komersants, pašnodarbināta persona vai cita reģistrēta persona, kas vienpersoniski veic komercdarbību). Darbību pamatā veic Latvijas Republikā;

2. Uzņēmuma pamatdarbība ir VID reģistrēta zem NACE 2 koda 47.91 – mazumtirdzniecība pa pastu vai Interneta veikalos⁹;

3. Inspekcija pēdējos divus gadus (2022. un 2023. gadā) nav veikusi iniciatīvas, preventīvas vai cita veida šī uzņēmuma pārbaudes.

4. Komersanti ar apgrozījumu atbilstoši mazo un vidējo uzņēmumu definīcijai par apgrozījuma minimumu un griestiem, t.i. 2 līdz 50 miljoni EUR¹⁰ (komersanti, kuri nebija iesnieguši informāciju par 2023. gada apgrozījumu, no saraksta tika dzēsti pirms tālākas atlases), nepietiekama pārbaudāmo skaita gadījumā secīgi izvēloties arī 2 miljonu eiro robežai tuvākos mikro uzņēmumus;

5. Nav grupas uzņēmums, nav daļa no lielāka uzņēmuma;

6. Ir aktīva tīmekļa vietne ar .lv domēna vārdu, ja nepieciešams pārbaudot SIA īpašumtiesības

⁵ No VID saņemta informācija par komersantiem, kuri uz 2024. gada 1. maiju reģistrējuši norādīto pamatdarbības veidu un to 2023. gadā norādītais finanšu apgrozījuma lielums. [..]

⁶ 2024. gada 10. maija vēstule Nr. 3-4.2/[..]

⁷ 2024. gada 23. maija vēstule Nr. [..]

⁸ Atlasīto pārziņu saraksts pieejams šī ziņojuma pielikumā Nr. 1

⁹ Centrālās statistikas pārvaldes publikotā informācija: <https://www.csp.gov.lv/lv/klasifikacija/nace-2-red>

¹⁰ Pēc Iepirkumu uzraudzības biroja sniegtās informācijas: <https://www.iub.gov.lv/lv/skaidrojums-mikro-mazie-un-videjie-uznemumi-mvu>. Šajā pārbaudē izvēlētie uzņēmumi tika atlasīti vien pēc MVU apgrozījuma kritērija, neņemot vērā un nezinot bilances apjomu un darbinieku skaitu uzņēmumā.

uz vietni arī who.is.

Pārbaudes gaita

Pēc komersantu atlases tika izveidots pārbaudāmo komersantu kontROLSaraksts, lai tie būtu pieejami vienkopus un pārbaudes gaita būtu pārskatāmāka.

Šajā sarakstā uzskaitīti visi komersanti, kuru privātuma politikas tiks pārbaudītas, un tas sastāv no šādām kolonām: Pārziņa nosaukums, saite uz privātuma politiku, politikas atrodamība pārziņa interneta vietnē (nav obligāts); pārziņa nosaukums politikā, kontaktinformācija saziņai, datu aizsardzības speciālists (ja vajag un ja ir norādīts), kāpēc datus apstrādās (mērķis), tiesiskais pamats (ja Datu regulas 6. panta 1. punkta f) apakšpunkts, tad kopā ar pamatojumu), kādus datus apstrādās (ja 14. pants), kas vēl apstrādās datus, kam vēl tiks nodoti iegūtie dati, tai skaitā trešās valstis (saņēmēju kategorijas, ja nevar nosaukt konkrēti), glabāšanas ilgums, datu subjekta tiesību īstenošana, gala komentārs¹¹. KontROLSaraksts pamatā satur informāciju, kura noteikta Datu regulas 13. un 14. pantā.

Pēc kontROLSaraksta izveides, katra pārziņa tīmekļa vietnē tika meklēta privātuma politika. Pēc privātuma politikas atrašanas, izmantojot kontROLSarakstu, tika veikta tajā iekļautās informācijas analīze. Lai pēc visu 30 komersantu privātumu politiku analīzes veikšanas būtu jau iegūstams vispārīgs secinājums par Datu regulas 13. un 14. panta izpildi, kontROLSarakstā – katra komersanta rindā pret attiecīgo kolonnu tika veikts ieraksts/ komentārs par kritērija izpildi un šūnas krāsojums (zaļš – izpildīts, oranžs – daļēji izpildīts, sarkans – nav izpildīts; sk. Pielikumu Nr. 2).

Neatbilstības privātuma politikās tika fiksētas procesuālās darbības aktā katram pārzinim, fiksējot konstatētos trūkumus rakstiski un ar ekrānšāviņu no tīmekļa vietnes. Pēc aktu sagatavošanas katram pārzinim tika nosūtīta vēstule, kurā sniegta informācija par pārbaudi, tās mērķi un objektu, trūkumu neesamību (ja visa politika ir normas robežās) vai esošiem trūkumiem, vēršot uz tiem uzmanību, un aicinot tos novērst. Pārziņiem, tai skaitā, tika skaidrota privātuma politikas publicēšanas nepieciešamība un pārskatatbildības principa būtība. Ja privātuma politikā jānovērš trūkumi, tad to novēršanai tika dots adekvāts termiņš. Tāpat labas pārvaldības ietvaros nepieciešamības gadījumā pārzinis (uzņēmums) tika informēts par pienākumu izveidot E-adreses kontu un dažos gadījumos nepieciešamības pēc sīkdatņu politikas un atbilstoša sīkdatņu banera izveides.

Pārbaudē iegūtie rezultāti

Kā jau minēts, pārbaudes ietvaros tika pārbaudītas 30 komersantu privātuma politikas, lai pārbaudītu, vai šajās politikās ir iekļauta informācija, kā noteikts Datu regulas 13. un 14. pantā. Tika pārbaudīta arī šī dokumenta pieejamība, uzskatāmība, kā arī citas nianse, uz kurām vērsta uzmanība.

Visi komersanti, kuru tīmekļu vietnes tika pārbaudītas, bija publicējuši privātuma politiku jeb informāciju par datu apstrādi. Privātuma politikas 23 no 30 gadījumos bija viegli atrodamas, t.i., pieejamas pirmajā tīmekļa vietnes lapā zem skaidra nosaukuma kā – privātuma politika, privātuma noteikumi, datu apstrādes noteikumi. Taču pārējos gadījumos informācija par plānoto datu apstrādi bija atrodamā, piemēram, zem nosaukuma “Veikala noteikumi”, “Garantija un atteikuma tiesības”, pieejama tikai caur sīkdatņu baneri vai atrodamā vien tad, kad persona ir nonākusi līdz preču apmaksai. Šajos gadījumos Inspekcija vērta komersantu uzmanību uz labo praksi, kāda norādīta arī 29. panta darba grupas Pārredzamības pamatnostādņēs saskaņā ar Regulu 2016/679¹², ka privātuma politikai ir jābūt viegli atrodamai un pieejamai, neatkarīgi no tā, kurā tīmekļa vietnes sadaļā persona atrodas. Tāpat šim dokumentam būtu jābūt pieejamam pirms datu apstrādes, piemēram, pirms lietotnes lejupielādēšanas vai pirms pirkuma veikšanas interneta

¹¹ Aizpildīts kontROLSaraksts redzams ziņojuma pielikumā Nr. 2

¹² Pieejamas: https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/article-29-working-party-guidelines-transparency-under-regulation_en, 8. lpp.

veikalā.

Pēc privātuma politiku atrodamības vērtēšanas tika skatīts to saturs. Datu regulas 13. pants attiecināms uz datu apstrādēm, kur pats datu subjekts iesniedz pārzinim savus datus (ir datu avots), bet Datu regulas 14. pantā noteikta informācija, kāda sniedzama datu subjektam, ja dati nav iegūti no datu subjekta. Pārbaudes laikā konstatēts tikai viens gadījums, kad komersants apstrādātu vai plāno apstrādāt personas datus, kas nav nākuši no datu subjekta. Tomēr Inspekcija atzinīgi vērtēja komersantus, kuri privātuma politikā tik un tā bija norādījuši kādus datus apstrādās, un datu avotu, kaut arī dati tiek iegūti vien no datu subjekta. Attiecīgi, gadījumos, kad datus interneta veikalā komersants iegūst vien no datu subjekta, Inspekcija vērtēja vien Datu regulas 13. pantā noteiktās informācijas publicēšanu.

Attiecībā uz Datu regulas 13. panta 1. punkta a) apakšpunktu, visi pārziņi bija norādījuši pārziņa kontaktinformāciju saziņai. Tomēr jāpiemin, ka atsevišķos gadījumos tā nav bijusi viegli pieejama, ņemot vērā iepriekš minēto, ka atsevišķu pārziņu politikas bija pieejamas caur citu noteikumu atvēršanu tīmekļa vietnē vai vien caur sīkdatņu baneri. No visām privātuma politikām, 24 pārbaudītajās privātuma politikās bija norādīts pilns pārziņa nosaukums, pārējās šis pārzinis bija nosaukts kā “mēs” vai, ka datus apstrādā konkrētās vietnes īpašnieks. Tāpat vienā gadījumā bija norādīts, ka pārzinis ir tīmekļa vietne (www._.lv) un citā – kā pārzinis bija norādīts cits, iespējams, ar konkrēto uzņēmumu ļoti saistīts uzņēmums. Kāds uzņēmums arī netieši tekstā bija iekļāvis savu nosaukumu, tomēr, lasot politiku nebija skaidri saprotams, ka tas ir/būs apstrādājamo datu pārzinis. Kopumā Inspekcija minētās nepilnības neuzskatīja par būtiskām.

Datu regulas 13. panta 1. punkta b) apakšpunktā noteikts, ka pārzinis publisko datu aizsardzības speciālista kontaktinformāciju. Šis punkts attiecināms uz jebkuru gadījumu, kad organizācija ir iecēlusi datu aizsardzības speciālistu. Konkrētajā gadījumā Inspekcija konstatēja, ka neviens no uzņēmumiem pirmšķietami neiekļaujas kritērijos, kuriem pastāvēt datu aizsardzības speciālists iecelams obligāti, tomēr trīs gadījumos tā kontaktinformācija bija norādīta.

Datu regulas 13. panta 1. punkta c) apakšpunktā norādīts, ka pārzinim ir jāsniedz informācija par apstrādes nolūkiem (mērķiem), kam paredzēti personas dati, kā arī apstrādes juridiskais pamats (tiesiskais pamats). Kopumā mērķu uzskaitē pārziņiem ir izdevusies veiksmīgi, un vien trīs pārziņi datu apstrādes mērķus (Kāpēc datus apstrādās?) norādījuši neprecīzi, neskaidri vai nevietā. Piemēram, kāds no pārziņiem norādījis, ka dati tiks apstrādāti atbilstoši nolūkam, kas nesaskan ar pārziņa tīmekļa vietnē norādīto pakalpojumu un darbība veidu. Cits pārzinis vien norādījis, ka datu apstrādes mērķis ir komerciālu paziņojumu sūtīšana, savukārt trešajā gadījumā pārzinis noteicis nekonkrētu datu apstrādes nolūku – “lai pareizi apstrādātu pasūtījumu”.

Inspekcijas ieskatā un kopīgi visus pārziņus vērtējot, tiesiskā pamata norādīšana datu apstrādei vai vairākām, ir bijis viens no kritiskajiem punktiem, kur saredzētas visvairāk nepilnības. Kopumā vien 12 no pārziņiem savās privātuma politikās iekļāvuši atbilstošu informāciju par tiesisko pamatu datu apstrādei. 13 gadījumos konstatēta daļēja pienākuma sniegt informāciju izpilde. Piemēram, ir uzskaitīti visi Datu regulas 6. panta 1. punktā esošie tiesiskie pamati, ir uzskaitīti atsevišķi tiesiskie pamati, bet tie neatbilst norādītajam mērķim, tāpat atsevišķos gadījumos informācija sniegta vispārīgi, piemēram, nesniedzot informāciju, kāds normatīvais akts liek ievākt konkrētu informāciju vai kāda ir pārziņa legatīmā interese (jānorāda saskaņā ar Datu regulas 13. panta 1. punkta d) apakšpunktu), ja tāds ir norādītais likumiskais datu apstrādes pamats. Šajā sadaļā pieci pārziņi informāciju par datu apstrādes tiesiskajiem pamatiem nebija norādījuši vispār. Tāpat pārziņi nevietā norādījuši “piekrišanu” kā likumisko pamatu, piemēram, gadījumos, kad datus ir jāiesniedz obligāti vai arī, ja mērķis nav sasniedzams, ja persona nesniegs piekrišanu (piemēram, datu nodošana kurjerdienestam).

Datu regulas 13. panta 1. punkta e) apakšpunktā noteikts, ka pārzinim jāsniedz informācija par personas datu saņēmējiem vai saņēmēju kategorijām, ja dati tiek nodoti Inspekcija šo punktu vērtējot pieņēma, ka ir gadījumi, kad pārzinis var skaidri nosaukt, piemēram, apstrādātāju, kam datus nodos tālākai apstrādei, savukārt, ja dati kādreiz var tikt nodoti kādai valsts iestādei pēc pieprasījuma, tad pārzinis pirms apstrādes nevar nosaukt pilnu iestādes nosaukumu, nezinot, kam nākotnē šos datus būs jānodod.

Šajā jautājumā 14 privātuma politikās tika sniegta nepieciešamā informācija, bet vienā – pārzinis norādījis, ka datus vienlaikus nenodos nevienam, bet “izņēmuma gadījumi ir tie, kur pasūtījuma apmaksas veids ir līzings vai rodas nepieciešamība identificēt lietotāja personību.” 15 gadījumos pārzini informāciju pasnieguši vispārīgi, piemēram: “dati tiks pārsūtīti pakalpojumu sniedzējiem, ja tas nepieciešams, lai pareizi apstrādātu pasūtījumu”, “biļetenu nosūtīs pakalpojumu sniedzējs, kuram mēs nosūtīsim Jūsu e-pasta adresi šim nolūkam saskaņā ar attiecīgo datu apstrādes līgumu” vai “SIA [...] nodos Personas SIA [...] piegādātājiem, apakšuzņēmējiem, stratēģiskajiem partneriem un citiem, kas palīdz SIA [...] un tās klientiem komercdarbības veikšanā, lai īstenotu attiecīgo sadarbību”. Vienojošais faktors nepilnīgi sniegtajā informācijā šajā punktā bija, ka pārzini visbiežāk nosaukuši saņēmēju kategorijas, kur pirmšķietami varēja nosaukt pilnu saņēmēja nosaukumu (t.sk. ārpakalpojuma sniedzēji, maksājumu nodrošinātāji utt.). Pie šī punkta tika izvērtēts arī Datu regulas 13. panta 1. punkta f) apakšpunktā norādītais par to, ka pārzinim jāsniedz informācija, ja datus paredzēts nosūtīt uz trešo valsti. Inspekcija, pēc pieejamās informācijas, nekonstatēja gadījumus, kur pārzini nosūta vai plāno nosūtīt datus uz trešo valsti, tādēļ arī šāda informācija privātuma politikās nebija jānorāda.

Pienākums sniegt informāciju par datu glabāšanas ilgumu noteikts Datu regulas 13. panta 2. punkta a) apakšpunktā, kur noteikts, ka jānorāda ne tikai laikposms, cik ilgi personas dati tiks glabāti, bet arī kritēriji, ko izmanto minētā laikposma noteikšanai, ja konkrētu glabāšanas ilgumu noteikt nav iespējams. Datu glabāšanas ilgumu objektīvi nav iespējams noteikt, piemēram tas tā varētu būt situācijā, ja notiek neparedzēti apstākļi, kad uzņēmums nevar precīzi prognozēt laiku, cik ilgi dati būs nepieciešami (tostarp, aizstāvojot savas leģitīmās intereses). Tomēr tad, kad datu glabāšanas ilgums ir noteikts likumā (piemēram, attiecībā uz līgumiem vai norēķiniem) vai pārzinis pats to skaidri ir noteicis, tas ir jāskaidro arī privātuma politikā.

Divdesmit gadījumos pārzini skaidri bija norādījuši laiku, līdz kuram dati tiks glabāti – vai nu konkrētos skaitļos, vai iestājoties kādiem apstākļiem. Četri no pārziniem bija daļēji izpildījuši šo prasību, norādot, ka dati tiks glabāti atbilstoši katram no datu apstrādes mērķiem, glabāti ne ilgāk kā to nosaka normatīvo aktu prasības, savukārt viens no tiem norādījis, ka tas ir atvasināta publiska persona un tādējādi datus labās atbilstoši normatīvajiem aktiem, bet pārbaudes rezultātā konstatēts, ka konkrētais uzņēmums nav atvasināta publiska persona. Seši no komersantiem nebija uzrādījuši datu glabāšanas ilgumu, no kuriem viens bija atsaucies uz Datu regulas 5. panta 1. punkta e) apakšpunkta glabāšanas ierobežošanas principu.

Pārbaudes ietvaros tika pārbaudīta arī Datu regulas 13. panta 2. punktā noteiktā informēšanas pienākuma izpilde par datu subjekta tiesībām. Šī pienākuma izpilde vērtējama arī kā viens no kritiskajiem punktiem pārzinu darbībā attiecībā uz šīs pārbaudes tēmu. Šajā jautājumā tika 13 pārzini bija snieguši pietiekamu informāciju. Daļēji šo prasību bija izpildījuši 13 pārzini - informācija bija sniegta nepilnā apmērā, tai skaitā norādot nepareizu Inspekcijas nosaukumu vai kontaktinformāciju, vai nenorādot uz šādu tiesību vērsties pie Inspekcijas vispār. Novērots arī izpratnes trūkums par piekrišanas atsaukšanu un sniegšanu, kur bieži vien norādīts, ka datus apstrādās vien uz personas piekrišanas pamata, savukārt tiesības atsaukt šo piekrišanu nav pieminētas. Tāpat maldīgi norādīts, ka klients var pieprasīt visu tā datu dzēšanu, nav skaidrots kā praktiski īstenot savas tiesības vai gluži pretēji – norādīts, ka tiesības īstenot var tikai klātienē, uzrādot personu apliecinošu dokumentu. Četri no pārziniem prasību norādīt, kādas tiesības pienākas datu subjektiem, nav izpildījuši – norādītas tikai pāris no tiesībām, piemēram, kā dzēst savu klienta profilu.

Nemot vērā Datu regulas 13.panta 2.punkta f) apakšpunktu, pārbaudes ietvaros tika pārbaudīts, vai privātuma politikā ir iekļauta informācija par to, vai pastāv automatizēta lēmumu pieņemšana, tostarp profilēšana, kas minēta Datu regulas 22.panta 1. un 4. punktā, un – vismaz minētajos gadījumos – tika vērtēts, vai ir sniegta jēgpilna informācija par tajā ietverto loģiku, kā arī šādas apstrādes nozīmīgumu un paredzamajām sekām attiecībā uz datu subjektu un e) informācija, vai personas datu sniegšana ir noteikta saskaņā ar likumu vai līgumu, vai tā ir priekšnosacījums, lai līgumu noslēgtu, kā arī informācija par to, vai datu subjektam ir pienākums

personas datus sniegt un kādas sekas var būt gadījumos, kad šādi dati netiek sniegti (šī punkta izvērtēšanai tika skatīts datu apstrādes tiesiskais pamats). Automatizētu lēmumu pieņemšanas, tostarp profilēšanas gadījumi netika konstatēti (atbilstoši Datu regulas 13. panta 2. punkta f) apakšpunktam).

Inspekcija, vēršot pārziņu uzmanību uz trūkumu novēršanu un labojumu veikšanu privātuma politikās, centās sniegt norādes skaidrā un vienkāršā valodā, izvairoties no sarežģītas terminoloģijas. Tas bija nepieciešams, lai pārziņi, kuri, iespējams, ir nesen uzsākuši savu komercdarbību vai kuriem datu aizsardzības joma vēl nav pietiekami skaidra, saprastu pārbaudes, kā arī informācijas sniegšanas nepieciešamības un norādīto kļūdu būtību. Tomēr vairākiem pārziņiem labojumus nācās veikt atkārtoti, kur pēc pirmo labojumu saņemšanas Inspekcija norādīja uz papildu trūkumiem privātuma politikā.

Ja gadījumā pārziņis pirmajā reizē neizprata jautājumu par likumisko pamatu un nolūku norādīšanu, tad gan pārziņa, gan datu subjekta vieglākai informācijas uztverei, Inspekcija ieteica izmantot šādu formātu:

Piemēram:

Datu apstrādes mērķis	Datu kategorija ¹³	Datu apstrādes likumiskais pamats
Attaisnojuma dokumenta sagatavošana, likumā noteiktā pienākuma izpilde	Klienta vārds, uzvārds	Pārziņa juridiska pienākuma izpilde, Grāmatvedības likuma 11. panta piektās daļas 6. punkts.

Pie šī piemēra tika vērsta uzmanība uz to, ka datu apstrādes procesus uzņēmumā visvieglāk ir kārtot pēc datu apstrādes mērķiem, tālāk aprakstot saistošo informāciju – kādi dati (ja pienākums norādīti), cik ilgi, kāpēc¹⁴ tiek ievākti utt. Tāpat tika norādīts, ka datu kategoriju norādīšana, ja dati ievākti no datu subjekta, nav obligāta, bet palīdzēs informāciju uztvert labāk.

Pārbaudes ietvaros nebija tādas privātuma politikas, kurā būtu izpildīti pilnīgi visi Datu regulas 13. panta nosacījumi, tomēr bija pārziņi, kuriem bija tikai nelieli trūkumi to politikās. Arī šajos gadījumos tika sagatavota vēstule par nepieciešamību veikt labojumus.

Diemžēl seši no pārziņiem laikā nesniedza atbildi uz Inspekcijas vairākkārtējām vēstulēm, tādēļ šajos gadījumos tika izteikts ierosinājums veikt attiecīgās darbības, kas saistītas ar lēmuma pieņemšanu attiecībā uz informācijas nesniegšanu iestādei.

Secinājumi

Pārbaude kopumā noritēja veiksmīgi, un iegūtie secinājumi būs izmantojami ne tikai nākotnē, kad tiks pārbaudītas citu pārziņu privātuma politikas, bet arī tad, kad tiks skaidroti citi datu aizsardzības jautājumi, ņemot vērā, ka uzņēmumu pārstāvji, kas ir vienlaikus Latvijas iedzīvotāji, joprojām informāciju veiksmīgāk uztver tad, kad tā tiek pasniegta vienkāršā un, personai, kura nav jomas speciālists, saprotamā valodā. Tāpat uz šīs pārbaudes pamata/izmantojot vēstules paraugu var turpināt līdzīgas pārbaudes, kad Inspekcija pamanīs, ka tīmekļa vietnē nav sniegta atbilstoša informācija par personas datu apstrādi tajā.

Šajā pārbaudē apskatītās privātuma politikas bieži nebija viegli atrodamas, liela daļa bija atrodamas caur sīkdatņu politiku vai citiem, tīmekļvietnē iekļautiem noteikumiem. Pārbaudāmās grupas pārziņi savas privātuma politikas mēdz veidot bez loģiskas struktūras, neizdalot datu subjektam būtiskus datu apstrādes aspektus atsevišķās privātuma politikas sadaļās, tā privātuma politiku padarot nepārskatāmu un datu subjektam grūti uztveramu.

Novērots, ka pārziņi mēdz publicēt standartizētas privātuma politikas, kas nav pielāgotas viņu veiktajai komercdarbībai, līdz ar to tajās atrodama lieka un datu subjektu maldinoša informācija par pārziņa veikto datu apstrādi. Liela daļa politiku ir šķietami pārtulkotas un,

¹³ Norāda tad, kad dati netiek ievākti no datu subjekta (klienta).

¹⁴ Atsaucoties uz vismaz vienu no Datu regulas 6. panta 1. punktā noteiktajiem datu apstrādes juridiskajiem pamatiem.

iespējams, to satura saknes meklējamas pat tādu valstu tīmekļvietnēs, kur datu apstrādei nav piemērojama Datu regula un privātums tiek skatīts citādāk. Bieži gadījumi ir privātuma politiku nokopēšana no konkurentiem vai sadarbības partneriem - šķietami uzticamiem un zinošiem pārziņiem.

Pārbaudāmās grupas pārziņi līdz galam neizprot pārskatatbildības un privātuma politikas būtību, jēgu, nepieciešamību, izmanto standartizētas politikas, nepasniedz informāciju vienkārši un pārskatāmi, iespējams, bieži uzskata, ka šīs informācijas pasniegšanai nepieciešama jurista vai kāda cita speciālista palīdzība. Vienlaikus tas var liecināt par to, ka pārziņi, iespējams, paši nepārvalda savus datu apstrādes procesus uzņēmumā un nav tajos iedziļinājušies.

Vairākkārt novērots, ka pārziņi jauc terminu "piekrist" ar "ņemt vērā, iepazīties", līdz ar ko Inspekcija vairākkārt pārziņiem skaidroja, ka piekrišana privātuma politikā iekļautajai informācijai no datu subjekta nav jāiegūst, jo tā nav pielīdzināma piekrišanai datu apstrādei, kur datu subjektam ir reāla ietekme. Privātuma politika nodrošina informācijas sniegšanu par esošajām datu apstrādēm konkrētajā interneta vietnē vai pārziņa darbībā.

Pārbaudes laikā pārbaudāmās grupas pārziņiem tika vērsta uzmanība arī uz sīkdatņu uzlecošajiem baneriem (*cookies* baneriem) un nepieciešamību sakārtot informāciju, kas uz to ir attiecināma. Tāpat ārpus šīs pārbaudes tvēruma, vairākkārt tika novērotas nepilnības sīkdatņu informācijas un politikas atainošanā, kuru Inspekcija neiekļāva kā daļu no pārbaudes, bet rekomendējoši vērta pārziņu uzmanību uz šīm nepilnībām.

Viskritiskākā situācija jeb visbiežāk pārbaudes ietvaros tika novēroti trūkumi tieši saistībā ar datu subjekta tiesību uzskaiti, glabāšanas termiņu noteikšanu un likumisko pamatu piemērošanu, kā arī nereti ar norādēm uz informāciju par datu saņēmējiem.

Privātuma politikās bieži netiek iekļauta pilnīga informācija par datu subjekta tiesībām un to īstenošanu saistībā ar datu apstrādi. Netiek norādītas visas no Datu regulas izrietošās tiesības, iztrūkst norādes par to, kā datu subjekts praktiski var īstenot savas tiesības vai tiek paredzēti sarežģīti mehānismi, kā tās praktiski īstenot (piemēram, uzliekot pienākumu klātienē pārzinim apliecināt savu identitāti).

Tiek nepareizi formulēti vai netiek uzskaitīti visi pārziņa piemērotie tiesiskie pamati personas datu apstrādei, tie netieši izsecināmi no privātuma politikā sniegtās pārējās informācijas. Gadījumos, kad pārziņi apstrādā personas datus, pamatojoties uz Datu regulas 6. panta 1. punkta f) apakšpunktā noteikto tiesisko pamatu, tas ir, apstrādā datus leģitīmajās interesēs, privātuma politikās, pretēji Datu regulas prasībām, bieži netiek konkretizēts, kādu tieši leģitīmo interešu nodrošināšanas nolūkā tiek apstrādāti personas dati. Tādējādi datu subjektiem netiek sniegta pilnīga Datu regulā noteiktā informācija par datu apstrādes nolūkiem.

Pārziņi nereti sniedz nepietiekamu informāciju par ievāktu personas datu glabāšanas ilgumu vai tā noteikšanas kritērijiem, vien vispārīgi norādot, ka personas dati tiks glabāti tik ilgi, cik nepieciešams to datu apstrādes nolūka sasniegšanai. Lai arī pārzinim, kurš ikdienā nav saistīts ar datu aizsardzības jautājumiem, varētu būt grūti noteikt glabāšanas ilgumu datiem, kas, piemēram, ievākti uz leģitīmo interešu īstenošanas pamata, tomēr Inspekcijas ieskatā norādīt, ka datu glabāšanas termiņš noteikts normatīvajā aktā (kad tā ir noteikts) vai dati tiks glabāti līdz piekrišana atsaukšanai, būtu laba norāde.

Privātuma politikās nereti netiek pēc iespējas izsmeļošāk nosaukti personas datu saņēmēji vai saņēmēju kategorijas atbilstoši Datu regulas 13. panta 1. punkta e) apakšpunktam, lai arī tajās norādīts, ka dati tiek nodoti trešajām personām. Saņēmēji bieži norādīti vispārīgi, kaut arī noprotams, ka lielākoties ar šiem datu saņēmējiem ir noslēgti sadarbības līgumi, un tādējādi tie ir nemainīgi.

Kopumā no pārbaudes secināms, ka Inspekcijai ir jāpievērš lielāka uzmanība pārziņu privātuma politikām, piemēram, citu, nesaistītu pārbaužu ietvaros, pārbaudīt un informēt pārziņus par nosacījumiem, kas saistīti ar informācijas publicēšanu par datu apstrādi. Tāpat no pārbaudes secināms, ka pārziņu izpratne par privātuma politiku nepieciešamību un saturu vēl ir aktīvi veicināma, skaidrojot individuāli un publiski.

Pielikumā (Ziņojuma pielikumi nav paredzēti publicēšanai):

1. [..]
2. [..]